

En landsbydrengs dagbog

Arne Christensen Ørum 1939 – 49

Som dreng født i Ørum, Østergade 33 i Ørum Sønderlyng i 1934, vil jeg prøve at skrive, hvad jeg kan huske fra min barndom.

Det første er kongerevyen på Tjele 1939. Jeg så soldater lægge telefonkabel ind til telefoncentralen, som var vores nabo. Der fortælles også, at Kong Christian d. 10 havde sin hvide hest med, og den blev læsset af ved Ørum station, men det kan dog ikke være den hest, som kongen red over grænsen 1920, idet den jo i så fald ville være ca. 20 år gammel på det tidspunkt!

I 1939 var der en udgravning af to gravhøje vest for Ørum. Jeg tror det var på Egil Drengsgårds marker. Karl, min storebror, ville gerne ud for at se på det, og tog mig med bagpå cyklen, idet jeg ikke havde lært at cykle endnu. Medens vi stod og iagttog udgravningen, fik professor Glob øje på os. Det var ham som stod for udgravningen. Han var klædt i en musegrå "Mumiedragt" med hætte over hovedet. Han spurgte, om vi ikke havde lyst at komme ned og ind i gravkammeret, og det havde vi selvfølgelig. Vi kravlede så ned af den stejle skrænt, og ind i gravkammeret. Det var meget spændende for en 5-årig dreng.

Samme år blev der kloakeret igennem byen og det var et strengt og beskidt arbejde der dengang udelukkende foregik ved håndkraft ved hjælp af skovl og trillebør. Derefter blev der asfalteret gennem byen. Jeg kan huske der var en gangbro over grøften på den anden side af vejen. Jeg havde været oppe at besøge Evgil, min kammerat, og da jeg skulle hjem var mine træsko forsvunden, så jeg måtte gå hjem i strømpesokker. Min storesøster Karen fandt dem under gangbroen. Det var meget spændende at følge med i asfalteringen, som kun langsomt skred frem. Jeg måtte ikke gå længere end som til Blomquist (korn og foderstoffer), men jeg vovede mig helt ud til dyrlægen for at se dem køre med den store damptrølle. På fortovet brugte man en mindre trølle. Det var svært at færdes, og min mor ville sikre sig, at jeg ikke kom i vejen for arbejderne. Da fortovet var færdig blev der opsat en flagallè. Det var meget flot første gang alle flagene var sat op gennem hele byen.

Der var også en gammel købmandsgård overfor bageriet som blev revet ned for at give plads til udvidelse af kirkegården. Det var meget spændende at følge med i arbejdet. Mange af vi børn tjente også en skilling ved at rense mursten for Per Murer. I den forbindelse var der mange sjove ting, som vi børn fik foræret, jeg kan huske en slags karrusel, hvor der var anbragt kort på til salg i forretningen. Der var mange store træer som alle blev fældet for at man bedre kunne se kirken, sagde man. Mælkekuske var der mange af og vi kunne tydeligt høre, når de kom kørende nede fra udlodderne, for det var jo med de gamle jernhjul. For vognen var et par gamle heste, såkaldte russere.

Jordemodermanden Sodborg, havde en høj gammel Ford, som vi drenge tit fik en køretur i. Det skete også at vi kravlede rundt under den, for at se den neneder, den var jo meget høj, så vi kunne let mave os ind under den.

Den 9. april 1940 kom tyskerne tidligt om morgenen. Min mor vækkede mig og sagde, at der kom flyvere hele tiden. Det kan nok være jeg kom hurtigt i tøjet for at komme ud at se flyverne som fløj så lavt, at vi kunne se piloten. Vi forstod ikke helt det alvorlige ved det, så vi vinkede til flyveren, og han vinkede igen. Næste dag kom der mange tyskere kørende ud til Ørum, og satte maskingeværer op på vandværksbeholderen. Jeg fik ikke lov at komme derud at se det, men mine store søskende kom hjem og fortalte, at de havde hørt nogle sige, at vi vidste ikke, hvordan det så

ud i morgen. Det foruroligede mig meget. Det varede heller ikke længe inden de kom til Ørum for at få lavet deres lastvogne hos karetmager Hartvig. Lastvognene fik sat en kasse på, for at de kunne køre med soldaterne i Rusland med de lave frostgrader.

Der gik så et par år inden der en nat blev forøvet sabotage mod trælageret. Jeg vågnede ved at vores sovekammervindue var ildrødt. Lidt efter kom Jesper Kromand og bankede på ruden, for at høre om vi var oppe. Det var meget truende for vores hus, som var med stråtag, og brændende træstykker fløj over huset helt ned til branddammen ved Tjelevej. Et held var, at der lå et stort bjerg af savsmuld i vindretningen. Det mente brandvæsenet, at det reddede andre huse fra at brænde .

Karetmageren var noget betænkelig ved at fortsætte med at arbejde for tyskerne, men de fik sat vagtposter omkring værket. Vi drenge kom efterhånden til at kende nogle af tyskerne. Jeg husker en ældre tysk soldat som arbejdede på karetmagerværket, han lavede sig en fin kuffert i krydsfiner. Om han havde anet det, ved jeg ikke, men han blev beordret til fronten i Rusland. Det var han meget ked af og troede ikke han nogensinde kom tilbage igen. Men et par måneder efter kom han glædestrålende tilbage.

Der blev efterhånden rationering på alting, så mor måtte finde på noget til erstatning. Benzin f.eks. kunne kun læger og dyrlæger købe lidt af, derfor fik vognmand Hans Pind sat en trægsgenerator på lastbilen, så han dog kunne køre, men ikke ret hurtigt, vi drenge kunne nemt køre om kap med ham. Tørv blev det lavet mange af nede ved udlodderne, både med håndkraft og med maskiner. Far gravede 20,000 tørv i sin sommerferie, så med et par læs grantoppe til optænding havde vi til hele vinteren. Tørvene vendte og stakkede vi børn sammen med mor. Det var dog ikke altid lige nemt at få dem tørre. Jeg husker engang, at far måtte ned med løben og bære alle tørvene op på det tørre, da det havde regnet så meget, at der var oversvømmelse. Tørvene blev kørt hjem på stiv vogn, og det var slemt for hestene, at trække vognen op af de stejle bakker.

Kolonihaver blev der efterhånden mange af, da man måtte spare på kødet, der var rationeret, men det gjorde, at vi levede mere sundt end ellers, med de mange grøntsager som vi selv avlede. Det var også på en måde godt socialt, da folk så ofte mødtes om aftenen og fik en sludder og en kop kaffe sammen.

Vi havde et par hårde vintre 1942-43 så vandrørerne frøs til. Vi måtte hente vand ovre hos Martin Sørensen der var det eneste sted i nærheden, hvor vi kunne få vand, indtil elektrikeren kom og tøde vandrørerne op. Det foregik på den måde, at han med lange bambuspinde hængte ledninger op i luften til el-ledningerne.

I efteråret 1944 kom der en del tyske flygtninge til Ørum. De kom kørende i tyske militærlastbiler og blev indkvarteret i Ørum forsamlingshus, det drejede sig om ca. 30-40 mennesker. Det var mest kvinder, ældre mænd og børn. Børnene var, som jeg husker det, ikke under ca. 10 år. Det skabte jo en del opmærksomhed i lille Ørum, så folk var på gaden for et se dem komme. Jeg tror det var en søndag, for min far var hjemme og stod sammen med Niels Jensen, vores genbo, og talte sammen. Det var ikke alle, der syntes om vores interesse for flygtningene. Jeg husker lærer Andersen skældte os børn ud, men det var der nu ikke nogen, som tog sig af. Det var ikke de store problemer imellem Ørum borgerne og flygtningene. Skolen lå lige ved siden af forsamlingshuset så de tyske børn brugte legepladsen, når vi ikke var der. Det skete dog engang, vi havde time, at de havde taget fejl af tiderne og begyndt at lege på legepladsen, så lærer Andersen var ude for at tale med lejrkommandanten for at fortælle om vores skoletider. Engang var en ældre kone gået i skoven for at samle brænde, og det måtte man så fortælle hende, at det var forbudt i Danmark. Drengene havde engang fået fat i en damecykel, som de skiftedes til at køre på i fuld fart gennem Ørum. En anden af flygtningebørnenes leg var at spille bold på landevejen gennem Ørum. Det foregik med en tennisbold, og sommetider gik bolden ind i en af haverne. Jeg husker den også røg ind i vores have

og mor blev noget fornærmet, men far tog det mere roligt. Drengene lavede også geværer af elektriskerrør, med gummiringe til henkogningsglas. Det syntes jeg også var meget spændende, så jeg fandt et elektriskerrør på loftet og gik hen til smeden for at få det savet over. Det var smeden nu ikke så meget for, men en af svendene forbarmede sig over mig og savede det over. Det blev dog ikke til noget gevær, det fik mor sat en stopper for. En dag fik smeden leveret et læs tørv ud for trappen til indgangen. Det havde en ældre tysk flygtning set, og spurgte smedens kone om hun måtte kaste dem fra et vindue ned i kælderen. Det gik smedens kone lidt modvillig med til, vi måtte jo ikke komme i for nær kontakt med flygtningene. Den ældre dame var klædt i det vi i dag vil kalde burkadragt. Da hun var færdig syntes smedens kone, at hun ville give hende noget for hendes arbejde, så hun havde plukket en stor skål jordbær som hun forærede hende og hun blev meget rørt og glad. Hun gik tilbage til forsamlingshuset og delte jordbærerne med alle de andre flygtninge.

Endelig kom befrielsen d 5. maj 1945. Den 4. maj om aftenen hørte vi som sædvanlig presse fra London, og det undrede mig at der ikke var støjsender på, men det fik vi hurtigt en forklaring på. Det kan nok være vi kom hurtigt ud på gaden, og kom hen på skolens loft hvor vi fik fat i flagstænger og flag til flagalleen. Selvom klokken var mange, kunne vi hurtigt få flagene op at stå, og da de skulle ned igen, kom der en masse karle og tog hver en flagstang og bar dem vajende gennem byen. Vi kom også forbi flygtningene, som boede i forsamlingshuset, og de var også meget glade for, at krigen nu var forbi. De pegede op på deres flagstang og ville have et flag derop, men det var der ikke nogen der syntes var en god ide.

Ved flygtningenes afrejse var jeg kommet ud at tjene, så det kender jeg ikke meget til, andet at de blev sendt med tog fra Ørum station.

Byen havde, som mange andre byer, deres originaler som vi lagde mærke til og det gav ofte lidt kolorit på hverdagen.

”Syng Hans” boede i et lille hus helt oppe på Toften. Han gik rundt og ordnede haver og kløvede brænde for folk. Han havde en god sangstemme, og vi børn kunne få ham til at synge for os. ”Peter Polak” var dværg, og kom til Ørum engang imellem ovre fra Øby. De store karle syntes det var sjovt, at løbe rundt med ham på ryggen og lave løjer med ham. Der var der en del voksne, blandt andet min mor, som blev forargede over det og forbød det. Det var næsten synd for ham, for jeg tror at han nød det.

Anders Brandt var stor og stærk som en bjørn. Han boede i det lille hus før købmandsgården. Vi var lidt bange for ham når han var fuld. Jeg husker engang, han ville have mig til at låse sig ud, da han var blevet låst inde af sin søn. Jeg prøvede med forskellige nøgler, men så heldigvis kom hans barnebarn Dary og fortalte, at hans bedstefar ikke måtte komme ud før han var blevet ædru.

”Tosse Signe” var en ældre dame som var sat i pleje hos fru Bjørn. Signe gik altid på det sydlige fortov, for hun havde nok fået besked om, om at blive der.

”Marinus” var den bedste bro- og digesætter man kunne finde, ligeledes kunne han sætte stak, når man kørte korn sammen. Marinus var også hjemmeværnsmand i en ret høj alder.

”Krat Søren” det var en af fars bekendte fra Flarupgård, hvor far i sin tid havde tjent.

Søren kom fra Tyskland, og havde eget hus med mange fine møbler, men alt blev narret fra ham, og til sidst kørte han rundt og solgte julekort. Han kom tit ned for at besøge far, men det var tit svært at få ham til at gå igen.

Den kloge kone, boede i svinget på Vingevej. Mor sagde, at hun tog ud til dragonerne i Randers når hun tog på rejse.

Skolen lå der, hvor der har været slagterforretning. Der var kun to klasser. Man gik 3 år i den ene klasse, og 4 år i den anden hos lærer Andersen. De første 3 år var ved fru Sørensen, en ældre dame som boede ved siden af skolen. Medens jeg gik i 2. klasse blev fru Sørensen syg, og vi fik en ung lærer frk. Winther. Det var meget godt, da hun lærte os en del nye børnesange.

Da jeg var 10 år kom jeg med i F.D.F. det var også noget der fyldte en del af vores fritid. Der var lejrture til Trend og Hald sø. Jeg husker engang vi skulle på lejr ved Hald sø med Kaj Eskildsen.

Det var en telttur og vi blev sat af rutebilen oppe ved hovedvejen, og lånte så en hestevogn til at transportere vores bagage ned til søen. Vi var nogle stykker til at skubbe og Arthur til at styre. Det gik godt indtil det gik ret stejlt ned ad bakken og da kunne det knibe for Arthur at styre vognen. Det gik da også sådan, at vi tabte en rygsæk. Den fik vi hurtig samlet op og af sted gik det igen. Da så Kaj skulle pakke sin rygsæk ud, undrede han sig over at leverpostejen var mast ud mellem alt tøjet. Uden at tænke over det sagde jeg, ”Det var nok dengang vi kørte over rygsækken!”. I FDF var der også megen aktivitet med teater og musik foran præstegården. Der kunne sommetider samles omkring 100 mennesker når orkestret spillede eller der blev opført sketch.

Vi havde også nogle gode fodboldspillere dengang. De spillede fodbold oppe på markedspladsen, bagved bageriet. Det var bl.a. Henry Eskildsen, Kaj Eskildsen, Alsen brødrene, Henning Frandsen og Vagn (slagter).

Efter krigen begyndte man også at lave motorer til cykler, knallerter blev de kaldt. De kunne køre helt op til 60 km. i timen, så de var næsten livsfarlige at køre på. Vores jordemor frk. Sandahl fik også sådan et køretøj, men det var vanskeligt for hende at starte det, derfor måtte vi drenge skubbe hende i gang. Vi drenge kaldte hende i øvrigt for frk. Sommersko. Det fik dog en brat ende med knallerten for hendes vedkommende, idet hun en dag hun skulle en tur til Viborg væltede og brækkede den ene arm.

Vi drenge fiskede med vore fiskestænger lavet af hasselkæppe. Vi fiskede mest i moser og nogle enkelte gange ved Nørreåen. Det vi fangede var mest karusser og salamander.

Hver vinter havde gymnastikforeningen øvet sig i et diletantstykke. Det var mange gange god underholdning i en tid før fjernsynet kom.

Ørum havde også mange håndværkere der nu er borte: syersker, skræddere, rejsebude og smedjer.

Om vinteren var der skøjtebane på branddammen ved Niels Pind. Kælke kunne vi nede i bakkerne, nogle dejlige bakker, hvor man kunne få lange kælketure.

1949 blev jeg konfirmeret i Ørum kirke sammen med mine klassekammerater fra skolen. Det var lidt en besværlig konfirmationsforberedelse for mange, for fra både Vejrum og Viskums skoler måtte eleverne tage med toget til Ørum to gange om ugen.

Her vil jeg slutte for denne gang, og håber nogle kan få glæde af mine erindringer.

Arne Christensen
Nørregade 26
6580 Vamdrup,